

SAUVO KALMASMÄKI

Rautakautisen kalmiston koekuopitus

Kimmo Seppänen 1973

KERTOMUS KOEKUOPPIEN KAIVAMISESTA SAUVON KALMASMÄKEEN 29.06.1978

Sauvo
 Kirkonkylä
 Kalmasmäki
 pk. 2021 02 SAUVO
 x = 6692 80
 y = 427 82
 z = 22-24 m

nuoremman rautakauden polttokenttäkalmisto

Olllessani kesäkuussa 1978 Turun yliopiston arkeologian osaston virkamiehenä suorittamassa koekaivauksia assistentti Jukka Luodon toimeksiannosta Sauvon Lautkankareen Linnamäellä kuulin ensimmäisen kerran mairittavan nimen Kalmasmäki Sauvon yhteydessä. Tuolloin erään kaivajani äiti:opettaja Saarinen tiedustellessani muinaisuuteen viittaavista nimistä paikkakunnalla kertoi Kalmasmäestä, jonka tarkkaa sijaintia hän ei tuolloin muistanut. Asia selvenikin vasta sen jälkeen, kun olin kaivauttanut kyseiseen mäkeen koekuoppia ja olimme löytäneet uuden polttokalmiston. Rouva Saarinen muisti tuolloin Kalmasmäen tarkoittavan juuri tätä noin 600 m Sauvon kirkosta lounaaseen peltojen keskellä sijaitsemaa mäkeä. Kalmasmäki -nimitystä eivät paikalla asuvat enää tunteneet, eikä sitä myöskään kartoissa löytynyt.

Kalmasmäki on luode-kaakko suunnassa noin 250 m pitkä ja samoin lounas-koillis suunnassa, mikäli uuden Sauvo-Karuna tien koillispuolella oleva jatke lasketaan mukaan. Mäen pohjoisreunan halkaisee vanha Karunan tie. Kalmasmäki on kirkonmäen ja Jyllinkankareen väliin jäävä peltojen keskellä oleva kallioinen kohouma. Mäen uuden tien länsipuolelle jäävä osa on suurelta osin avokalliota. Sen korkeimman kohdan länsipuolella jää kaksi omakotitaloa ja eteläpuolelle yksi: Paavolainen sekä itäpuolelle kaksi taloa: Högmander ja Triipponen. Ennen koekuoppien kaivamista olin käynyt paikalla keskustelemassa maanomistajien kanssa ja katsomassa maastosta sopivia koetutkimusten kohtia. Tällaiseksi osoittautui lähinnä mäen etelä-kaakkosirinne, jossa kasvillisuus vaikutti rehevältä ja maastossa oli avokallioiden välissä kalmistoksi sovelias tasanne. Paria kookasta kiveä lukuunottamatta ei ruohikosta pistänyt esiin muuta kiveästä. Kyseinen alue oli osittain neiti Lempi Paavolaisen (os. Kirkonkylä, 21570 SAUVO) ja osittain Kalevi Högmanderin (os. sama, puh. 921/730456) omistuksessa.

nyk. omistaja Eeva Högmander

Kolmen hengen voimin ehdimme runsaassa tunnissa tehdä paikalle vain neljä koekuoppaa, joilla kuitenkin varmentui, että paikalla sijaitsee nuoremman rautakauden polttokenttäkalmisto. Koekuoppa n:o 3, joka sijaitsi sähkölinjan alla noin 12 m mien keskellä olevasta pylväsät itsään, sattui ilmeisesti keskelle kalmistoa (ks. diat 3, 4, 6 ja 7). Kuopasta tuli heti turpeen alta vahva nokimaa ja kiveys, joka ulottui 10-25 cm syvyydelle eli sekoittuneeseen hiekkamaahan asti. Kiveyksen seasta vajaan neliön suuruisesta kuopasta saatiin talteen 98 g saviastian paloja, 38 g palanutta luuta, kolme leveäkantaista naulaa ja kolme sulaneen lasimassahelman palasta (löytönumerot TYA 114:2-6). Keramiikka on ohutseinäistä, kiviraesekotteista, punertavasavista ainesta ja astia profiloimaton. Kahdessa palassa oli lovikoriste, joista toisessa palassa ylösalaisin olevaa pisaraa muistuttava koriste oli aivan astian suun tuntumassa.

Koekuoppa n:o 1 sijaitsi vajaan 50 m kuopasta 4 pohjoiseen katajien eteläpuolella (ks. dia 5). Se oli muita puhtaampi: selvää nokimaata ei voinut havaita, ja kiveyskin näytti luontaiselta. Esihistoriallisia löytöjä ei tehty. Kuoppa n:o 2 sijaitsi l:stä noin 50 m länteen kallionkielekkeiden välisellä tasanteella (ks. diat 1 ja 2). Siitä tuli suhteellisen nokinen kiveys ja pari grammaa keramiikkaa (saman-tapaista kuin kalmistosat). Tämä kuoppa sijaitsee sen verran erillään maastosuhteiltaan varsinaisesta polttokalmisto-osasta, joten on mielenkiintoista, mikäli paikalla myöhemmin todetaan kalmistoa. Kalmistoon sattunut koekuoppa n:o 3 oli nurmettuneella loivasti etelään viettävällä tasanteella (diat 4, 6 ja 7). Kuoppa n:o 4 taas sijaitsi kuopasta 3 noin 13 m länsiluoteeseen katajaryhmän itäpuolella. Tästä tuli esille tummaa nokimaata, muttei selvää kalmistokiveystä (diat n:o 7 ja 8). Kuopasta löydettiin pari saviastian ja palaneen luun sirua. Kyseinen alue on ilmeisesti polttokenttäkalmiston reunalla.

Tämän perusteellisemmin ei kalmiston rajoja kiireessä ehditty selvittää. Joka tapauksessa uusi polttokenttäkalmisto on tullut todetuksi. Alue saattaa olla säilynyt myöhemmältä rakentamiselta rauhassa, kun kerrostalosuunnitelmakein lähellä kariutui muutama vuosi sitten. Tarkempi tutkimus paikalla olisi syytä suorittaa varmonnan ajoituksen selvittämiseksi. Mahdotonta ei ole, että Kalmasmäeltä tehtäisiin jatkossa merkittäviä, ehkä asuinpaikkaankin liittyviä, löytöjä.

Paikalta tehdyt löydöt on luetteloitu Turun yliopiston Kulttuurien tutkimuksen laitoksen arkeologian osaston kokoelmiin numeroilla TYA 114:1-8.

Kertomukseen liittyy 2 karttaliitettä ja 1 karttaluonnos

LUETTELO KERTOMUKSEEN LIITTYVISTÄ DIAPOSITIIVEISTA

1. Kalmasmäen koekuopan n:o 2 alue etelästä
2. Kalmasmäen koekuoppa n:o 2
3. Kalmasmäen koekuopan n:o 3 alue lounaasta
4. Kalmasmäen koekuoppa n:o 3
5. Kalmasmäen koekuoppa N:o 1 etelästä
6. Kalmasmäen koekupan n:o 3 alue luoteesta
7. Kalmasmäen koekuopan n:o 3 alue koillisesta
8. Kalmasmäen koekuoppa n:o 4
9. Kalmasmäen koekuoppa n:o 4

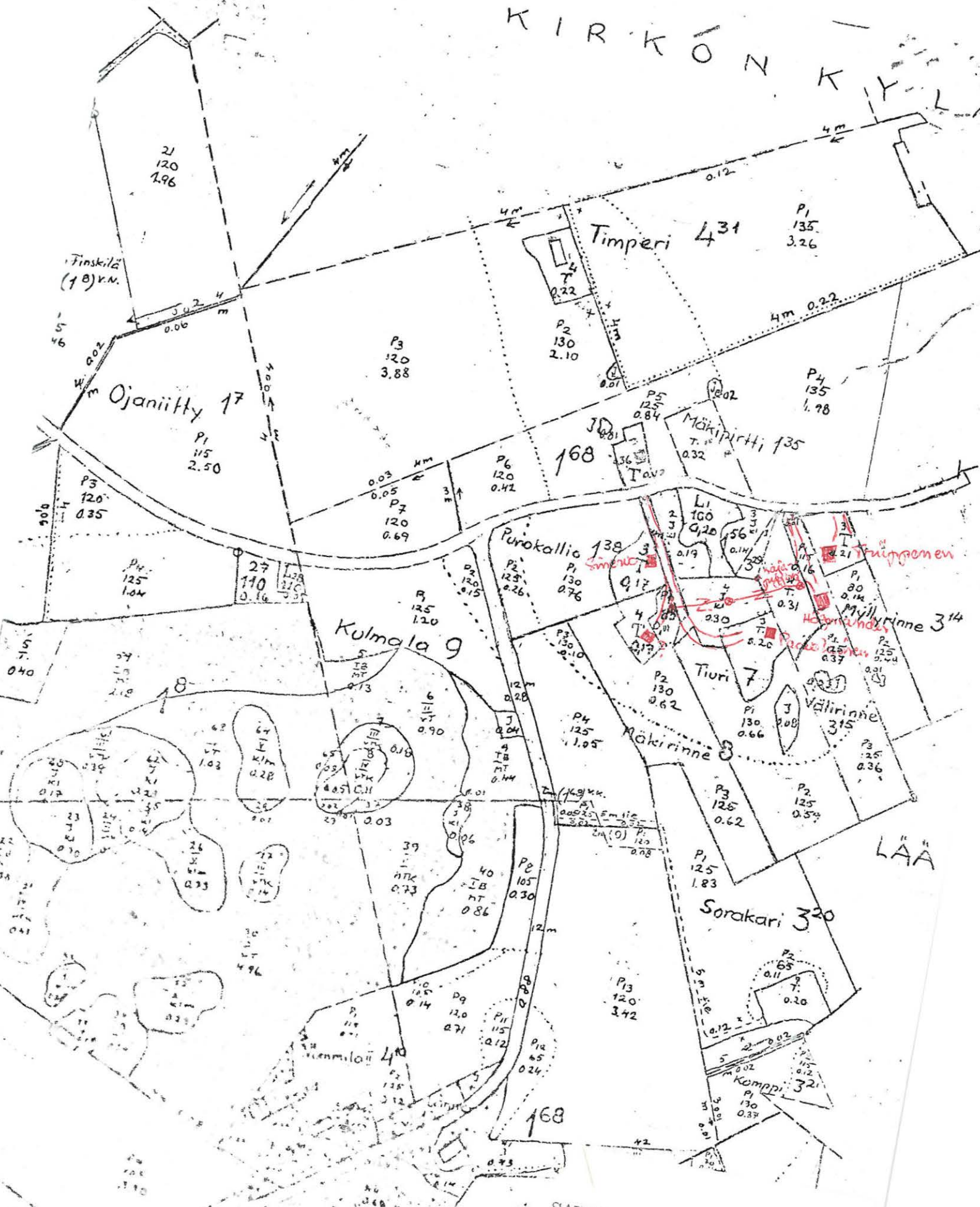
Turussa lokakuun 9. päivä vuonna 1978

Kimmo Seppänen
hum. kand. Kimmo Seppänen

SAUVO
KIRKONKYLÄ
KALMASMAKI
polttokalmisto
1978
Kopio peruskartta-
lehdestä 2021.02

KIRKON KY

SAUVO
KALMASMAKI
1978

Kopio ilmakuvausta
1:4000